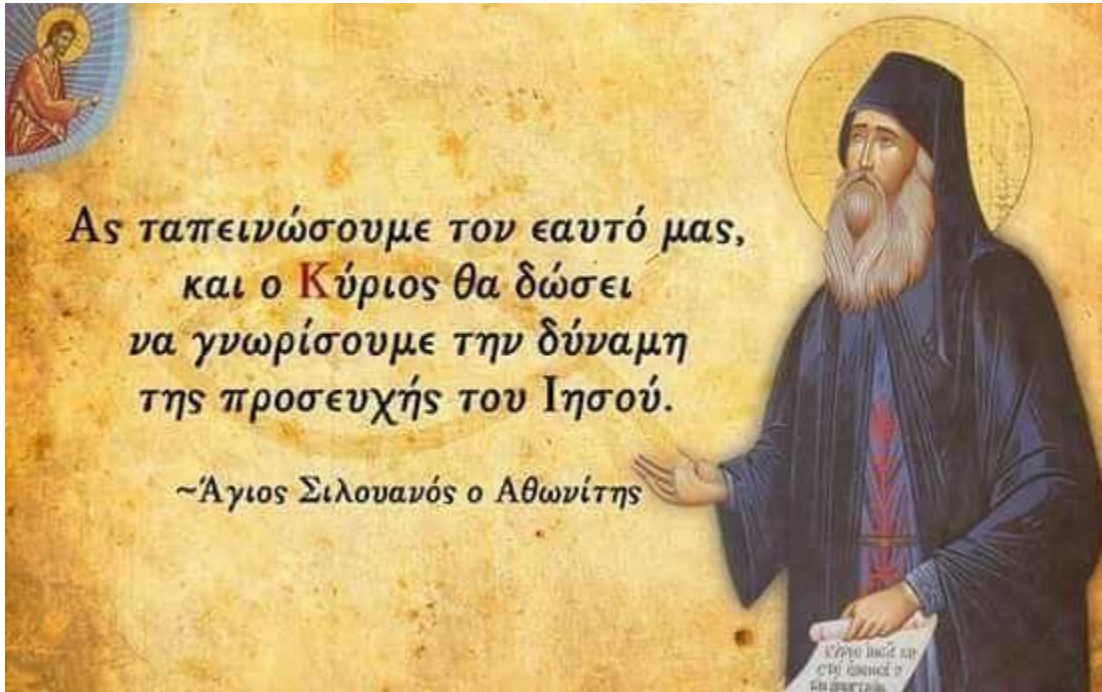

Η ευγνωμοσύνη σύμφωνα με τη διδασκαλία του αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου.

Κωνσταντίνος Κίνας, Θεολόγος – Νομικός.

Ένα από τα χαρακτηριστικά πολλών σύγχρονων ανθρώπων είναι το ανικανοποίητο, δηλαδή η δυσκολία να αισθάνεται κανείς ικανοποιημένος από την ζωή του γενικά. Παρατηρείται το φαινόμενο πρόσωπα που εξωτερικά τα έχουν όλα (υγεία, επαγγελματική καταξίωση, οικογενειακή συνοχή, οικονομική ανεξαρτησία) να υποφέρουν από αίσθημα ανεπάρκειας και να επιζητούν ακόμη περισσότερα. Θεολογικά ερμηνεύεται γιατί σύμφωνα με την χριστιανική ανθρωπολογία ο άνθρωπος πλάστηκε κατ'εικόνα και καθ'ομοίωση του Θεού. Ο πεπερασμένος και σχετικός άνθρωπος έχει μέσα του την ροπή προς τον άπειρο και απόλυτο Θεό και δεν μπορεί να ικανοποιηθεί με τίποτα άλλο εκτός από την ένωση με τον Τριαδικό Θεό, που αποτελεί τον σκοπό της ζωής του.

Βέβαια αυτό από μόνο του είναι εντυπωσιακό, καθώς ο σημερινός άνθρωπος έχει ασύγκριτα καλύτερες συνθήκες ζωής σε σχέση με προγενέστερες εποχές. Εξάλλου, το χαρακτηριστικό αυτό που συχνά εκτείνεται μέχρι το βαθμό ψυχοπαθολογικής κατάστασης με τη μορφή ψυχικών ασθε-

νειών (κατάθλιψη, αυτοκτονίες) εντοπίζεται κυρίως στις κοινωνίες του προοδευμένου κόσμου που διαθέτει οικονομική, τεχνολογική και πολιτική ευημερία. Παρατηρείται δηλαδή το παράδοξο φαινόμενο μια μικρή πλειοψηφία ανθρώπων που λογικά θα έπρεπε να αισθάνεται προνομιούχα συγκριτικά με τους ανθρώπους των υπόλοιπων περιοχών του πλανήτη και των προηγούμενων εποχών να ταλανίζεται από το αίσθημα του ανικανοποίητου και είτε να εκφράζει παράπονα είτε να κατατρύχεται εσωτερικά για την τύχη της σε ατομικό κυρίως επίπεδο.

Το Άγιο Πνεύμα ζωοποιεί αδιάκοπα όχι μόνο την Εκκλησία και τα τέκνα της, αλλά και όλο τον κόσμο, καθώς και ολόκληρη την κτίση. Μας θεραπεύει από τις συνέπειες της πτώσης, μας αναγεννά και μας αγιάζει. Τα κάνει όμως όλα αόρατα σαν κάποιος μυστικός θαυμαστός φίλος, που δεν θέλει να μας επιβαρύνει με την ευγνωμοσύνη προς Αυτόν, γιατί γνωρίζει ότι στην παρούσα κατάσταση μας το ευγενικό αίσθημα της ευγνωμοσύνης γίνεται φορτίο[1]. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί και η συναφής διδασκαλία του άλλου αθωνίτη αγίου της εποχής μας, του αγίου Παϊσίου. Με τον χαρακτηριστικό του τρόπο τονίζει σχετικά: «Ο Χριστός έχει αρχοντιά. Ο Θεός σέβεται την ελευθερία του ανθρώπου, γιατί δεν έκανε δούλους, αλλά υιούς. Φαίνεται τι κάνει κανείς με την καρδιά του. Φαίνεται καθαρά το πολύ φιλότιμο[2]».

Παρουσιάζει ενδιαφέρον αναφορικά με το ζήτημα η διδασκαλία του αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου, ενός σχετικά νέου αγίου της Ορθόδοξης Εκκλησίας (1866-1938). Ως πηγή χρησιμοποιούνται οι Γραφές του αγίου, δηλαδή οι χειρόγραφες σημειώσεις, που περιλαμβάνονται στο συγκλονιστικό βιβλίο «Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης», που συνέγραψε ο Γέροντας Σωφρόνιος Σαχάρωφ, ο κορυφαίος Θεολόγος και Εκκλησιαστικός Πατέρας της εποχής μας. Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι το ζήτημα του να είναι κανείς ευχαριστημένος με τη ζωή του συνήθως δεν τονίζεται όσο πρέπει, παρόλο που κατέχει κεντρική θέση στο ήθος της Εκκλησίας και στη χριστιανική ζωή. Σπάνια αναφέρεται ρητά ακόμη και στη διδασκαλία των πατερικών κειμένων.

Αν θέλαμε να κάνουμε μια σύντομη βιβλική θεμελίωση της αρετής αυτής θα αναφέραμε την ευαγγελική διήγηση του θαύματος της θεραπείας των δέκα λεπρών από τον Ιησού. Αμέσως μετά την πιστοποίηση της ίασης επέστρεψε μόνο ο ένας, για να εκφράσει την ευχαριστία του στον ευεργέτη του. Τότε ο Χριστός εκφράζει παράπονο για την εκδήλωση αγνωμοσύνης των υπολοίπων και αναρωτιέται πού είναι οι άλλοι εννέα;

Ο απόστολος Παύλος προτρέπει: «πάντοτε χαίρετε, άδιαλείπτως προσεύχεσθε, έν παντί εύχαριστεΐτε[3]». Ο ίδιος σε άλλο σημείο αποκαλύπτει ότι «ο δέ καρπός τοῦ Πνεύματός έστιν άγάπη, χαρά, ειρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, άγαθωσύνη, πίστις, πραότης, έγκράτεια[4]». Επιπρόσθετα, ο απόστολος Ιούδας υποστηρίζει ότι είναι ασεβείς και αρνητές του Χριστού όσοι είναι «μεμψίμοιροι και γογγυσταί[5]».

Ο άγιος Σιλουανός θεωρεί ως προϋπόθεση της καθαρής προσευχής το να είναι κανείς ευχαριστημένος με όλα. Τότε ο νους του μπορεί να καθαριστεί από τους μάταιους λογισμούς[6]. Με ποιον τρόπο όμως θα επιτευχθεί το αίσθημα ικανοποίησης; Με την κατά Χριστό ταπείνωση η ζωή γίνεται εύκολη και ευχάριστη και όλα αποβαίνουν προσφιλή στην καρδιά[7].

Για την σωτηρία είναι αναγκαίο να ταπεινωθεί ο άνθρωπος, διότι τον υπερήφανο ακόμη κι αν τον τοποθετήσουν με την βία στον παράδεισο, και εκεί δεν θα βρει ανάπαυση και δεν θα είναι ευχαριστημένος, αλλά θα λέει «Γιατί δεν είμαι εγώ στην πρώτη θέση»; Η ταπεινή όμως ψυχή είναι πλήρης αγάπης και δεν επιζητεί πρωτεία, αλλά επιθυμεί για όλους το αγαθό και είναι ευχαριστημένη με όλα[8].

Ο άγιος επίσης συνδέει την ευγνωμοσύνη με την ψυχική ειρήνη. Σε περίπτωση κάποιας αποτυχίας ο πιστός οφείλει να παραδίδεται στο θέλημα του Θεού με ταπείνωση και προσευχή. Έτσι ο Κύριος ανακουφίζει τον πόνο και η ψυχή αισθάνεται την εγγύτητα του Θεού και μένει ενώπιον του Θεού πλήρης χαράς και ευγνωμοσύνης[9]. Αν όμως αρχίζει κανείς να παραπονιέται, τότε στην ψυχή του δεν θα υπάρχει ειρήνη, ακόμη κι αν νηστεύει και προσεύχεται πολύ[10].

Εάν κάποιος κατακρίνει, είναι μεμψίμοιρος, αγαπά να κάνει το θέλημά του, τότε ακόμη κι αν προσεύχεται πολύ, η ψυχή του θα παραμένει πτωχή και θα αισθάνεται ότι ο Κύριος τον εγκατέλειψε. Όμως δεν είναι ο Κύριος που τον εγκατέλειψε, αλλά ο άνθρωπος απομακρύνθηκε από την οδό της ταπείνωσης και γι' αυτό η χάρη του Θεού δεν μένει στην ψυχή του[11].

Επιπλέον, ο άγιος Σιλουανός αναφερόμενος στο ζήτημα του θελήματος του Θεού και της ελευθερίας επισημαίνει ότι όποιος κάνει το θέλημα του Θεού είναι ευχαριστημένος με όλα, ακόμη κι αν είναι φτωχός ή ασθενής, διότι τον ευφραίνει η χάρη του Θεού. Όποιος όμως δεν είναι ικανοποιημένος για την μοίρα του και γογγύζει για την αρρώστια του ή εναντίον εκείνου που τον προσέβαλε, αυτός ας γνωρίζει ότι κατέχεται από υπερήφανο πνεύμα και έχασε την ευγνωμοσύνη προς τον Θεό[12].

Η ψυχή που έχει παραδοθεί στο θέλημα του Θεού μένει αδιαλείπτως μέσα στην αγκαλιά του Θεού και απολαμβάνει μεγάλη ησυχία. Από την χαρά αυτή προσεύχεται, για να γνωρίσει κάθε ψυχή τον Κύριο και πόσο πολύ Αυτός μας αγαπά και πόσο άφθονα χορηγεί σε μας το Άγιο Πνεύμα το οποίο ευφραίνει την ψυχή. Τότε απολύτως όλα είναι αγαπημένα στην καρδιά, διότι τα πάντα είναι του Θεού. Ο Κύριος νουθετεί με έλεος τον άνθρωπο να δέχεται με ευγνωμοσύνη τις θλίψεις. Σε ολόκληρη τη ζωή του ο άγιος Σιλουανός δεν γόγγυσε ποτέ ούτε μια φορά αλλά τα δεχόταν όλα σαν φάρμακο από τα χέρια του Θεού και για τον λόγο αυτό ο Κύριος έδωσε στον άγιο την ευλογία να σηκώνει με ευκολία τον χρηστό ζυγό Του.[13]

Ο Κύριος έδωσε πάνω στη γη το Πνεύμα το Άγιο και όσοι το έλαβαν αισθάνονται τον παράδεισό μέσα τους. Ίσως θα πει κανείς «Γιατί λοιπόν δεν έχω κι εγώ τέτοια χάρη»; Διότι αυτός δεν παραδόθηκε στο θέλημα του Θεού, αλλά ζει κατά το δικό του θέλημα. Αν παρατηρήσει κανείς εκείνον που αγαπά το δικό του θέλημα, θα διαπιστώσει ότι δεν έχει ποτέ ειρήνη στην ψυχή του και δεν είναι ευχαριστημένος με τίποτα. Κατά τη γνώμη του όλα γίνονται όχι όπως θα έπρεπε. Όποιος όμως παραδόθηκε τελείως στο θέλημα του Θεού

έχει την καθαρή προσευχή και η ψυχή του αγαπά τον Κύριο και όλα φαίνονται σ'αυτόν ευχάριστα και καλά[14].

Εάν οι άνθρωποι γνώριζαν την αγάπη του Κυρίου προς εμάς, θα παραδίδονταν τελείως στο άγιο θέλημά Του και θα ζούσαν αναπαυμένοι μέσα στην αγκαλιά του Θεού σαν παιδιά βασιλιά. Όποιος παραδόθηκε στο θέλημα του Θεού ζει με ειρήνη, ευχαριστημένος για την τύχη του έστω κι αν είναι άρρωστος ή πτωχός ή καταδιωγμένος. Ακόμη είναι ήρεμος, διότι η γλυκιά χάρη του Αγίου Πνεύματος τον παρηγορεί[15].

Ο άγιος θαυμάζει πόσο όλα είναι ευχάριστα, αγαπημένα κι ευφρόσυνα, όταν η ψυχή καταλαμβάνεται από την αγάπη του Θεού[16]. Ορισμένοι άνθρωποι δυσφορούν για ποικίλες περιστάσεις της ζωής τους. Αλλά δεν κατανοούν ότι δεν αποτελούν την αιτία της δυσφορίας τους οι συγκεκριμένες περιστάσεις, αλλά στην πραγματικότητα η ψυχή τους είναι άρρωστη. Στην υπερήφανη ψυχή δεν αρέσει τίποτα, όμως στον ταπεινό άνθρωπο, όλα είναι ανεκτά[17].

Για να μένει κανείς με τον Θεό, πρέπει να είναι ευχαριστημένος για ό,τι έχει. Μάλιστα να είναι ευχαριστημένος ακόμη κι αν δεν έχει τίποτα. Είναι ανάγκη να είναι ευχαριστημένος, γιατί αξιώθηκε να είναι υπηρέτης του Θεού και Αυτός θα τον κατατάξει με τους Αγίους[18].

Βέβαια υπάρχει και ανώτερη κατάσταση να μην είναι κανείς ευχαριστημένος με τον κόσμο, αλλά να αναζητά απόλυτα τον Θεό. Ψυχή που γνώρισε τον Θεό δεν μπορεί να σαγηνευτεί από τίποτα πάνω στη γη, αλλά ολοκληρωτικά ορμά προς τον Κύριο και κράζει σαν το νήπιο που έχασε τη μητέρα του: «Διψά η ψυχή μου για Σένα και με δάκρυα Σε ζητώ»[19]. Ο άγιος έχει συνθέσει με καταπληκτική έμπνευση ένα ολόκληρο κεφάλαιο τον αδαμιαίο θρήνο[20], όπου ο Αδάμ νοσταλγεί την χαμένη μακαριότητα του παραδείσου. Στην πραγματικότητα ο άγιος με ποιητική άδεια εκφράζει το προσωπικό του βίωμα της απώλειας της χάρης του Θεού.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στη βαρυσήμαντη αποκάλυψη που έγινε στον άγιο «Κράτει τόν νοῦν σου εἰς τον ἄδην καί μή ἀπελπίζου». Με τον λόγο αυτό εμπνεόμαστε να πολεμήσουμε κατά του πάθους της υπερηφανίας απόδιώκοντας ταυτόχρονα την απόγνωση. Συγκεκριμένα, ο ασκητής διδάσκεται να κατακαίει μέσα του κάθε πάθος με τη δύναμη των φλογών του άδη, αλλά την ίδια στιγμή να μην γίνεται θύμα της απελπισίας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η οδός του αγίου Σιλουανού συνιστά ένα αγώνισμα πνευματικής ακροβασίας. Εξάλλου, ο λόγος του Χριστού «και μη απελπίζου» δόθηκε στην εποχή μας, που χαρακτηρίζεται από γενική απόγνωση, εξαιρετικά έντονη[21].

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε σχηματικά ότι σύμφωνα με την κλασική πατερική διδασκαλία η αρνητική κατάσταση με το αίσθημα ανικανοποίητου που βιώνει σήμερα ο άνθρωπος αποτελεί την παρά φύση κατάσταση. Με την τήρηση των εντολών ο άνθρωπος μπορεί να επανέλθει στην κατά φύση κατάσταση της ευγνωμοσύνης προς τον Θεό, να εκτιμά αυτά που έχει και να χαίρεται με την όμορφη ζωή του. Τέλος, με τη δωρεά του Θεού μπορεί να εξυψωθεί ο άνθρωπος στην υπέρ φύση κατάσταση κατά την οποία ορμά τελείως προς «τῶν ἐφετῶν τήν ἀκρότητα», τον Τριαδικό Θεό ανερχόμενος σε ανώτερη πνευματική κατάσταση.

Παραπομπές:

[1] Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 1996, σελ. 299

[2] Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, Λόγοι τ. Α΄ Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1999, σελ. 36

[3] Α΄ Θεσ. ε΄ 16

[4] Γαλ. ε΄ 22-23

[5] Ιουδ. 16

[6] Αρχιμ. Σωφρονίου, Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, Έσσεξ Αγγλίας 1995, σελ 378

[7] Σελ. 385

[8] Σελ. 390

- [9] Σελ. 399
- [10] Σελ. 400
- [11] Σελ. 419
- [12] Σελ. 428
- [13] Σελ. 429
- [14] Σελ. 430
- [15] Σελ. 483
- [16] Σελ. 490
- [17] Σελ. 516
- [18] Σελ. 615
- [19] Σελ. 622
- [20] Σελ. 559-567
- [21] Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Οψόμεθα, σελ. 416.

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>